

"Мая малая радзіма - гэта мой лёс, мой боль - мая паэзія," - адначыла Я. Янішчыц у гутарцы з карэспандэнтам часопіса "Беларуская мова і літаратура ў школе". Нарадзілася паэтэса 20 лістапада 1948 года ў в. Рудка Пінскага раёна. Скончыла сярэднюю школу ў вёсцы Парэчча, затым Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт /1971/. У 1970 годзе выйшаў першы зборнік Я. Янішчыц "Снежныя грамніцы". Ён адкрываўся вершам "Радзіма". Гэта верш-рэздум пра ваенныя гадзі, пра людзей, што здабылі вялікую перамогу ў смяртэльным змаганні з ворагам. Тэма вайны гучыць і ў такіх вершах, як "У бабулі Паланеі", "Пра атачу напамінь прасіла". У іх Я. Янішчыц праўдзіва выявіла боль у душах людзей, выкліканую адгрымеўшай вайной:

На пажоўклы фотаздымак
Пакацілася сляза.
І чаму - пытаць не смее.
Для бабулі свет не міл -
У бабулі Паланеі
Пяць сыноў і пяць магіл.

Лепшыя вершы паэтэсы напоўнены адчуваннем трывог нашага складанага часу, адчуваннем таго, што ёсць яшчэ ў свеце "адчу-жэнне, і эдрада, і страх" /"чысціні"/.

Родныя мясціны, палескі край застаюцца для Я. Янішчыц крыніцай творчага натхнення.

Сюды вяртаюся ад скрух,
З імжыстых суравею.
Яшчэ жыве ў хаце дух,
Бо мама сцены грее, -

піша яна ў вершы "Сюды вяртаюся ад скрух..."

З асаблівай сардэчнасцю напісаны вершы пра маці. Я. Янішчыц ва ўжо згаданай гутарцы з карэспандэнтам часопіса адзначала, што ўзорам для яе стала жыццё маці: "Я заўсёды адзіўляюся

не ашаламляльнай энергіі ў зграбнай, прыгожай ды спрацаванай постаці пад ... 68 гадоў!.. Усё жыццё - праца, карпатлівая і чесная праца". Гэтай любоўю прасякнуты многія радкі яе вершаў /"Мама", "Як за дажджамі чыстымі-рабымі...", "Што за восень доўгая...", "Ты косіш сена, коlesh дровы", "Мамчына сіла"/.

Ужэ ў першым зборніку Я.Янішчыц выступіла майстрам Інтымнай лірыкі. Яе вершы пра каханне, юнацкія мары былі прасякнуты светлым, сонечным настроем. Вуснамі паэтэсы гаварыла як бы сама маладосць:

Мне таксама не сядзіцца -
Фарбы й гукі - напралом,
Аж пакуль грэмяць граміцы
За бязровым сялом.

Інтымная споведзь паэтэсы вызначае змест многіх вершаў яе наступных паэтычных кніг "Ясельда", "На беразе пляча", "Пара любові і жалю", "Каліна зімы". Паэтэса добра перадае не толькі светлыя і ўзніслыя моманты кахан'я, але і яго супярэчліваць, гарматы і балючасць:

Чакае шлях. Чакае золак дальні.
Чаму ж душа бянтэжыцца яшчэ?
...Прывервае адзін пярсце́нак даўні -
І нібы верам палец абпяча. -

Падобныя матывы гучаць у такіх вершах, як "Куды ні гляну - гурбы маразоў...", "Да Вас". "Ты побач, тут...", "Над адзінотар ўсмак пасваволь..."

У многіх вершах Я.Янішчыц адчуваецца паэтызацыя вясковага жыцця. Сама паэтэса тлумачыла гэты тым, што з вясковым укладам звязана яе дзяцінства. "...Нехта трапна сказаў, што пісьменнік пачынаецца ў маленстве. І гэта апраўдана, бо запамінальнасць, уражлівасць, атрыманьня яшчэ ў маленстве, прадаўжаюць будзіць таорцу на працягу ўсяго яго творчага жыцця, - адзначала Я.Янішчыц. - Часта адчуваю, што нейкія вершы ці асаблівыя кампаненты паэзіі напісаны мною - нават у сталым узросце - памяшчу або вачыма маленства. Барта толькі ашчадна адбраць галоўнае вачнае для сэнсу. Тое ж можна сказаць і пра мову, таму што яна не што іншае - як склад мыслення. І як вядома, тое ці іншае слова ці фраза выклікаюць у душы чалавека безліч жыццёвых нюансаў: радасці ці боль, смеху ці драмы, спакою ці хва-

лявання". Таму і здаюцца паэтэсе чароўна казачымі родныя мясціны, бо

Тут першая песня прапета
На мове рабін і ракі.

Але гэта любоў не сузіральная, не бесклапотная. Паэтэсу непакіць лёс вёскі, яе праблемы.

Белы воблак. Белы сад.
Белы бусел - снегападам.
... Гэтай вёсачцы на спад,
Ці шумець ёй дзікім садам?

Я. Янішчыц дарагія яе палескія вытокі.

Глядзі, як заранка трапечка
Над шапкай зялёнай галля!
Мы будзем з табой навечна -
Карэньчык,
Каменьчык,
Зямля.

Жыццё Я. Янішчыц трагічна абарвалася 25 лістапада 1988 года.

Сумная запозненая пошта
Больш не прынясе твае лісты...
Ластаўка палеская, навошта
Гэтак рана адляцела ты?..

Так выказаў Г. Бураўкін боль усіх прыхільнікаў паэзіі Я. Янішчыц - "палескай ластаўкі".

Творы Я. Янішчыц і рэцэнзіі на іх

Беларусь; Песня Віктара Хары. - У кн.: Ад скарбаў роднае зямлі: 36 сучас. беларус. паэзіі. Мн., 1976, с. 186-187.

"За дзень пехаты..." "Той дом, дзе крыху здаўся тын...";
"Сяно каля гумна..."; "Ты пакліч мяне..." - У кн.: Аднанасць.
Вершы, Мн., 1978, с. 146-147, 366-367.

Ясельда: Лірыка. - Мн.: Маст. літ., 1978 - 128 с., іл.

Рец.: Бугаёў Д. Трація кніга паэтэсы. - Маладосць, 1979, № 1, с. 174-178.

Восба В. Як ластаўкі з гнёздаў вясны. - Работніца і сялянка, 1978, № 11, с. 16.

Гришювец В. "Пульсіруе Ясельды істок..." - Заря, 1978, 19 сент.
Калеснік У. Наабалал перавалу. ЛіМ, 1978, 6 кастр.

Самашкевіч Р. Выпрабаванне любоўю. - ЛіМ, 1978, 6 кастр., с. 6-7;
Дружба народаў, 1979, № 6, с. 269-271.

"А з якога ж падвор'я..."; "Мама падрэзала косы"; "Дробачак
сцілі"; "А як хацелася цяпла..." - У кн.: Дзень паэзіі-80, Мн.,
1980, с. 207-209.

На беразе пляча: Лірыка. - Мн.: Маст. літ., 1980, с. 96.

Ты пакліч мяне, пезарі..."; Радзіма: /Вершы./ - У кн.: Такія сэрцы ў нас: Пэзія і проза. Мн., 1980, с. 440-441.

Карані; Башкава музыка; "Ручкі-крылейкі..."; "Роздум мне раскрылі бровы..."; "Прайшла жыцця часцінка...". - У кн.: Дзень пэзіі-81. Мн., 1981, с. 188-191.

Кастры ў Петраградзе; У вянок Лесі Українкі; Нікуды ад сябе не ўцячэш ты; /Вершы./ - У кн.: Іна сцягу і ў сэрцы. Мн., 1982, с. 354-356.

"Плыўі рака!"; "Слоў не треба..."; "На тралёўцы лесу"; "Дзед"; "Обе"; "Сухі і меланка" апалены ствол..."; "Натхненне". - У кн.: Дзень пэзіі-82. Мн., 1982, с. 220-223.

Воз Веры Падтаран; Загду да Шчамялёва; Трывожнае купэ. - У кн.: Дзень пэзіі-83. Мн., 1983, с. 184-186.

"Вот так - с открытым небом - заночую..."; "Для своей единственной дочушки..."; "Как стелется стежка под ноги...". - В кн.: Беларусь моя: Об. стих. белор. поэтов в переводах ленинградцев. Л., 1983, с. 229-230.

...І прасвятчаюць наша сэрцы. - У кн.: Сучаснік-83: Нарысы, публіцыстыка. Мн., 1983, с. 125.

Крыкі куравсу; Памяці П. М. Машэрава. - У кн.: За цябе, Радзіма: Вершы беларускіх паэтаў. Мн., 1984, с. 171.

"На хатынскіх зямлі з замечнымі турыстамі"; "Слоў медзякі..."; "Давыд-гарадок у час паводкі"; "Пра галгофу"; "Беларусь. Андрэй Вазнясенскі". - У кн.: Дзень пэзіі-84. Мн., 1984, с. 249-252.

"Позови меня..."; "У соседки Полоней..."; "Моё селенье..."; "Охатка сена..."; Поэзия. - В кн.: Стожары: Стихи белор. поэтов в переводе Бронислава Спринчана. Мн., 1984, с. 218-221.

Спроси у чебрева: Олихи. - М.: Сов. писатель, 1985, с. 887

Аб жыцці і творчасці

АўрунІн А. "Дзень добры не добры дзень...": /Аб пэме Я. Янішчыці "Ігдны хутар"/. Літ., 1980, 21 лістап., с. 6.

Бечык В. Прад вясокаю красою...: Літ.-крытыч. артыкулы. - Мн.: Маст. літ., с. 208-209.

Бугаёў Д. Талент і праца. - Мн.: Маст. літ., 1979, Усхваляванае слова паэтаў, с. 320-336.

Бугаёў Д. Чалавечнасць: Літ. крытыка. - Мн.: Маст. літ., 1985. Плённы працяг, с. 153-154.

Гілевіч Н. Покліч жыцця і часу: Публіцыст. выступленні і артыкулы. - Мн.: Беларусь, 1983, с. 109, 123; Аб творчасці Я. Янішчыці.

Гілемаёдаў У. Для аднаго вогнішча. - Мн.: Хнацтва, 1984. Разгледзь тайны быцця /Нугеня Вялішчы/, с. 170-184.

Гілемаёдаў У. Праніжаны ў тайны быцця. - Польша, 1979, № 5, с. 231-240.

Гілевіч В. "Уласны лёсам спадучыць які...": Нататкі пра творчасць паэтаў. /У тым ліку аб т-ці Я. Янішчыці/. - Літ., 1984, 9 сак., с. 5-7.

Пад сцягам маладосці: /Я.Янішчыц - лаўрэат прэміі ЛКСМ Беларусі/. ЛІМ, 1978, 27 кастр., с.4.

Панкова М. Разліваецца рэчанька шыр-ражж. - Чыр. змена, 1978, 14 снежня.

Семашкевіч Р. Выпрабаванне любоўю: Эсэ, артыкулы. - Мн.: Маст. літ., 1982, с.119-130, с.136-138: Аб т-ці Я.Янішчыц.

Чабан Г. Традыцыя абязвае: /Фольклорныя матывы в т-ве бел. поэтэс, в т.ч. Я.Янішчыц/. - Неман, 1984, № 3, с.162-167.

Я.И.Янишчиц. - В кн.: Белорусская ССР: Краткая энциклопедия, 1982, т.5, с.717.

Янішчыц Я. "Задумацца і зноў узяць пяро..."; З пэратэсаў Я.Янішчыц гутарыць крытык Т.Чабан. - ЛІМ, 1985, 8 сак., с.5-6.

Я.Янішчыц: Біяграфія / - У кн.: Нісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. /Склад. А.Гардзіцкі/. Мн., 1981, с.302.